

POVELJA PRAVA MLADIH SPORTISTA

- § Pravo da se bave sportom
- § Pravo da se bave sportom na nivou koji je u skladu sa nivoom zrelosti i sposobnosti svakog deteta
- § Pravo da ih vode kvalifikovani odrasli stručnjaci
- § Pravo da se sportom bave u zdravoj i bezbednoj sredini
- § Pravo da učestvuju u rukovođenju i odlučuju o svom bavljenju sportom
- § Pravo da se sportom bave kao deca, a ne kao odrasli
- § Pravo na odgovarajuću pripremu za bavljenje sportom
- § Pravo na podjednake šanse u borbi za uspeh
- § Pravo da se prema njima postupa sa poštovanjem i dostojanstvom
- § Pravo na zabavu u sportu
- § Pravo na zakonsku zaštitu protiv doppinga, svih vrsta zlostavljanja i zloupotreba

Upoznao sam se sa Poveljom mladih sportista i obećavam da ću je kao trener/funkcioner/sudija/roditelj/novinar u omladinskom sportu poštovati i u potpunosti slediti.

KODEKS PONAŠANJA SPORTISTA

- § Sve sportiste, trenere, sudije, roditelje i gledaoce tretiraću sa dostojanstvom i uvažavanjem. Sa njima ću komunicirati učtivo i sa poštovanjem koristeći prikladan rečnik i ton. Neću se rugati, koristiti opscene gestove ili razmetljiva slavlja koja ponižavaju druge sportiste.
- § Kontrolisaću svoj temperament. Neću provocirati protivnike, sudije i navijače. Na svakom treningu i takmičenju demonstriraću sportsko ponašanje, dobar karakter i fer plej i na taj način potsticati sportpersonšip kod mojih saigrača, trenera, sudija i roditelja.
- § Prema svim osobama ponašaću se fer, bez obzira na njihov pol, etničko poreklo, rasu, religiju ili seksualnu orijentaciju.
- § Neću pribavljati, koristiti ili dozvoljavati upotrebu duvana ili alkoholnih pića, rekreativnih droga, odnosno doping sredstava za poboljšavanje izvođenja i mentalne budnosti.
- § Sarađivaću sa medicinskim osobljem u njihovom nastojanju da brinu o mom zdravlju i dobrobiti.
- § Na svaki trening, takmičenje i sastanak dolaziću na vreme, a moje kašnjenje ili izostanak biće opravdani jedino u slučaju bolesti ili drugih nepredviđenih okolnosti.
- § Nastojaću da budem što bolji sportista, tako što ću adekvatno trenirati, pravilno se hraniti, slušati svoje trenere i od njih učiti.
- § Trudiću se da u školi pružim svoj maksimum.
- § Igraću (nastupaću) poštujući sportska pravila, ponašaću se sportski i dostojanstveno kako u pobedi, tako i u porazu.
- § Biću pošten/a. Neću lagati, varati i krasti.
- § Biću učtiv/a, neću se tući, niti uništavati imovinu drugih.
- § Daću sve od sebe da igram – nastupam sigurno, kako ne bih povredio sebe ili druge sportiste.
- § Poštovaću dostojanstvo drugih tako što ih neću, na bilo koji način, uznemiravati ili zlostavljati.
- § Odbiću i prijaviti svakoga ko traži neprimerne usluge ili primenjuje represiju za odbijanje takvih ponuda.
- § Štiću integritet takmičenja (meča) – neću učestvovati u sportiskim kladenjima i „nameštanjima rezultata“, izbegavaću svaki kontakt sa onima koji to čine.
- § Podjednako ću se zalagati za sopstveni uspeh i uspeh svoga tima, jer je uspeh mog tima istovremeno i moj uspeh.
- § Ohrabriću i pomagati mojim klupskim drugovima da postanu što bolji sportisti i što bolji ljudi.
- § Zaslužujem da se sportom bavim u bezbednoj sredini, sredini bez droge, alkohola i duvana.
- § Zaslužujem da mi bavljenje sportom pruži šansu da učim životno vredene veštine, da mi u sportu bude zabavno i da u njemu uživam.

ETIČKI KODEKS TRENERA I NASTAVNIKA FIZIČKOG VASPITANJA

- § Uvek ću biti svestan da imam ogroman uticaj na vaspitanje mladih sportista i zato nikada vrednost pobeđe neću staviti iznad vrednosti izgradnje visokih ideala karaktera.
- § Nikada neću zaboraviti da se mladi ljudi sportom bave zbog zadovoljstva, ljubavi i učenja, a pobeđa je samo deo tog procesa. Zato će osnovno načelo moje trenerske filozofije biti: „Sportista je primaran – pobeđa je sekundarna“.
- § Podržavaću čast i dostojanstvo ove plemenite profesija. U svim ličnim kontaktima sa sportistima i učenicima koje treniram, sa protivničkim igračima, stručnjacima i članovima uprava, sudijama, sportskim i školskim službenicima, drugim zvaničnim licima, medijima i javnošću – trudiću se da pružim primer najvišeg etičkog i moralnog ponašanja.
- § Imaću aktivnu ulogu u prevenciji zloupotrebe droga, alkohola i duvana. Kada sam u kontaktu sa mladim sportistima izbegavaću korišćenje alkohola i duvana.
- § Dobro ću proučiti i ovladati pravilima takmičenja i preneti ih članovima svoga tima. Neću tražiti priliku, niti dozvoljavati drugima, da na bilo koji način zaobilaze slovo i duh tih pravila.
- § Trudiću se da svojim pozitivnim primerom i uticajem podstičem sportsko ponašanje gledalaca neposrednim radom u udruženjima navijača, ljubiteljima kluba i sportskim službenicima.
- § Neću praviti pozitivne i negativne komentare o gledaocima, niti im se ulagivati kada oni vređaju protivničke igrače, trenere ili funkcionere, tj. ne ponašaju se fer i sportski.
- § Uvažavaću i podržavati sudije na utakmici. Igrače i gledaoce neću podsticati protiv sudija ili na bilo koji drugi način izazivati kod svojih ni kod protivničkih igrača, a posebno kod gledalaca, verbalno ili bilo koje drugo nasilje. Neću javno kritikovati sudije ili igrače. Svoje eventualno nezadovoljstvo ili prigovor izraziću u formi koja je predviđena pravilnicima takmičenja.
- § Pre svakog meča, sa trenerom protivničkog tima razmeniću srdačne pozdrave, kako bih postavio korektan ton za događanja tokom i posle utakmice.
- § Neću vršiti pritisak na članove škole ili kluba da učenicima sportistima daju posebne privilegije i povlastice.
- § Poštovaću dostojanstvo svojih sportista. Neću ih seksualno, niti na bilo koji drugi način (verbalno, fizički) uznemiravati i zlostavljati.
- § Nastojaću da svaki fizički kontakt sa mladim sportistima bude u skladu sa situacijom i nepohodan za pravilno učenje i razvoj njihovih sportskih veština.
- § Trudiću se da vreme koje sportisti provedu sa mnom za njih bude pozitivno iskustvo. Izbegavaću favorizovanja pojedinih sportista, jer svi mladi ljudi zaslužuju podjednake šanse u borbi za uspeh.
- § Daću sve od sebe da svojim sportistima omogućim bezbedne uslove za trening i takmičenje, da organizujem treninge koji su za njih korisni, zabavni i izazovni.
- § Obećavam da ću savladati osnovne principe pružanja prve pomoći povređenim sportistima i da ću posebno oprezno i pažljivo (u skladu sa preporukama lekara) postupati sa bolesnim i povređenim sportistima ne rizikujući njihov prerani povratak u trenažni i takmičarski proces.
- § Trudiću se da budem dobar model za moje sportiste, da moje ponašanje bude primer za emocionalnu kontrolu, sportspersonšip, fer plej, visoke moralne standarde, pobeđivanje bez likovanja, prihvatanje poraza sa dostojanstvom i bez prigovora.
- § Nastojaću da moj pristup treniranju bude pozitivan, da što više koristim nagrade, pohvale i ohrabrenja kako bih razvijao i održavao poželjna ponašanja i motivisao svoje sportiste da postanu dobri i karakterni ljudi.
- § Poštovaću prava, dostojanstvo i ličnost svih mojih sportista, bez obzira na njihov pol, sposobnosti, rasnu, versku ili kulturnu pripadnost.
- § Poštovaću osnovna načela Povelje prava mladih sportista. Trudiću se da sve svoje stručne i ljudske potencijale stavim u službu opšte dobrobiti, fizičkog, mentalnog i emocionalnog zdravlja svojih sportista.

KODEKS PONAŠANJA RODITELJA U SPORTU

- § Uvek ću imati na umu da deca učestvuju u sportu zbog sopstvenog, a ne našeg (roditeljskog) zadovoljstva.
- § Svoje dete ću ohrabrivati da se bavi sportom, ali ne i prisiljavati.
- § Emocionalnu i fizičku dobrobit svoga deteta uvek ću staviti ispred lične želje za pobedom.
- § Svom detetu ću pružiti podršku i ohrabrenje, bez obzira da li pobeđuje ili gubi.
- § Svoje dete ću ohrabrivati da poštuje sportska pravila i sudijske odluke, da demonstrira dobar karakter, fer plej i poštovanje svih učesnika u sportu, a ne da krši pravila, namerno povređuje druge ili se ponaša nasilnički i nesportski.
- § Tokom takmičenja – utakmice, biću među gledaocima.
- § Neću savetovati trenera kako da vodi trening.
- § Neću praviti uvredljive komentare na račun trenera, sudija ili roditelja protivničkog tima.
- § Neću pokušavati da treniram svoje dete tokom takmičenja.
- § Na treninge i utakmice neću dolaziti pijan, niti ću tokom njih konzumirati alkoholna pića.
- § Bodriću svoje dete i njegov tim, ali ću pozdraviti i dobre poteze protivnika.
- § Pokazaću interesovanje, entuzijazam i podršku svome detetu – neću ga kažnjavati, kinjiti i ponižavati, ukoliko ne ostvari vrhunske rezultate. Daću sve od sebe da sport za moje dete bude zabavan, izvor pozitivnog iskustva i mesto za učenje.
- § Kontrolisaću svoje emocije. Uvek ću imati na umu da je to sport i takmičenje dece i mladih, a ne odraslih sportista.
- § Uvek ću pružati podršku, zahvalnost i pomoć trenerima, volonterima i ostalim zvaičnicima kluba koji organizuju takmičenja, vode treninge i brinu o našoj deci.
- § Insistiraću da se moje dete sportom bavi u bezbednoj i zdravoj sredini i u sredini bez droge, alkohola i duvana, a sam ću se uzdržavati od njihovog korišćenja na svim sportskim događajima u kojima učestvuju mladi sportisti.
- § Zahtevaću da trener moga deteta bude stručno obučen za posao i odgovornosti trenera dece i mladih, da je prihvatio i da podržava Etički kodeks trenera i povelju Prava mladih sportista.
- § Poštovaću pravo, dostojanstvo i ličnost svih mladih sportista bez obzira na njihov pol, sposobnosti, nacionalnu, rasnu, versku ili kulturnu pripadnost.

KODEKS PONAŠANJA SPORTSKIH FUNKCIONERA

- § Uključiću mlade ljude u proces planiranja, rukovođenja, procene i odlučivanja u vezi njihove sportske aktivnosti
- § Svim mladim ljudima pružiću jednake šanse da učestvuju u sportu.
- § Stvoriću mogućnost da svi mladi ljudi učestvuju u sportu, ne samo kao takmičari, već i kao treneri, sudije, službenici itd.
- § Osiguraću da oprema, raspored treninga, pravila i trajanje takmičenja budu prilagođeni uzrastu, sposobnostima i nivou zrelosti mladih sportista.
- § Obezbediću kvalitetan nadzor i uputstva za mlade sportiste.
- § Uvek ću imati na umu da se mladi ljudi sportom bave zbog zabave i lične dobrobiti. Zato neću dozvoliti da se u takmičenjima mladih prenaglašava važnost pobeda, plasmana i nagrada. Trenere i ostale koji rade sa mladim sportistima uvek ću potsećati da je „Dete primarno, a pobeda sekundarna“.
- § Pomoći ću trenerima i sudijama da potenciraju važnost odgovarajućeg ponašanja sportista i važnost razvoja veština, kao i da svoje treniranje i suđenje podignu na viši nivo.
- § Osiguraću da svi učesnici u sportu ističu važnost fer pleja i sportskog ponašanja, a ne pobeđe po svaku cenu.
- § Obezbediću da specifične kodekse ponašanja dobiju sudije, publika, roditelji, treneri, igrači i medji; podstiću ih i ohrabrivati da ih se pridržavaju.
- § Svestan sam da mladim ljudima predstavljam model i uzor za identifikaciju, pa zato moje ponašanje i komentari, u svakom trenutku i na svakom mestu, treba da budu pozitivni i podržavajući.
- § Podržaću sprovođenje Nacionalne strategije omladinskog sporta.
- § Svim učesnicima u dečijem i omladinskom sportu staviću do znanja da je svaka zloupotreba mladih sportista neprihvatljiva (zabranjena) i da će biti strogo sankcionisana.
- § Poštovaću prava, dostojanstvo i ličnu vrednost svakog mladog sportiste bez obzira na njegov pol, sposobnosti, rasnu, nacionalnu, versku ili kulturnu pripadnost.
- § Obavezujem se da će sve moje stručne, programske i organizacione aktivnosti koje obavljam kao funkcioner Kluba ili Saveza biti u skladu sa osnovnim načelima „Povelje prava mladih sportista“.

ETIČKI KODEKS SPORTSKIH SUDIJA

- § Kao sudija na sportskim takmičenjima neću imati nikakve druge obaveze ili interese osim nepristrasnog i fer suđenja. Sve odluke u igri koje su zasnovane na ličnim predrasudama za sudije su nepoštene i neprihvatljive.
- § Izbegavaću sve što može da dovede do sukoba interesa, osim onog što je realno i očigledno. Izbegavaću poklone, usluge, specijalne tretmane, privilegije, zaposlenje i lične odnose sa klubom ili timom koji mogu kompromitovati opaženu nepristrasnost.
- § Druge sudije tretiraću sa profesionalnim dostojanstvom i učtivošću, neću ih javno kritikovati i osuđivati, svestan da nije prihvatljivo javno ih kritikovati.
- § Svestan sam svoje odgovornosti i obaveze da se kontinuirano usavršavam, da ovladam novim pravilima i propisima, mernom tehnikom i opremom koja je u funkciji upravljanja igrom. Odgovoran sam za tačno predstavljanje svojih kvalifikacija i sposobnosti kada konkurišem i prihvatam sudijske zadatke.
- § Kao sportski sudija štitiću javnost (navijače, službenike, trenere, igrače i druge) od neodgovarajućeg ponašanja i trudiću se da iz svog amaterskog i profesionalnog suđenja eliminišem sve postupke koji me mogu diskreditovati.
- § Neću uzimati udela u postupcima koji su smišljeni da na nefer način ograniče ili zabrane suđenje, sudijske zadatke ili članstvo u udruženju. Ovo uključuje i izbor na rukovodeće pozicije koji se oslanja na ekonomske faktore, rasu, veroispvest, boju kože, starost, pol, fizički hendikep, državno ili nacionalno poreklo.

(Izvor: Nacionalno udruženje sportskih sudija USA)

ETIČKI KODEKS SPORTSKIH SUDIJA U OMLADINSKOM SPORTU

- § Pravila i propise suđenja uskladiću sa nivoom veština i potreba mladih sportista.
- § Pohvaljivaću i bodriću sve učesnike.
- § Kada donosim odluke biću dosledan, objektivan i pravičan.
- § Osudiću svako nesportsko ponašanje i promovisaću poštovanje svih protivnika.
- § Naglašavaću duh igre, pre nego greške.
- § Promovisaću i podsticati promene pravila koje mogu dovesti do većeg zadovoljstva i zabave mladih sportista.
- § Ponašaću se sportski – dela govore više od reči.
- § Biću u toku sa najnovijim pravilima suđenja i principima rasta i razvoja mladih sportista.
- § Uvek ću imati na umu da mladim sportistima predstavljam primer. Moje ponašanje i komentari biće uvek pozitivni i podržavajući.
- § Bezbednost i dobrobit svi učesnika za mene je imperativ.
- § Sve sportiste tretiraću podjednako (fer), bez obzira na njihov pol, sposobnosti, kulturu, versku, rasnu i nacionalnu pripadnost.

KODEKS PONAŠANJA GLEDALACA

- § Kao gledalac uvek ću imati u vidu da se mladi ljudi bave sportom i takmiče zbog sopstvene zabave, uživanja i dobrobiti, a ne zbog mog zadovoljstva.
- § Aplaudiraću dobrim akcijama i potezima svih sportista i timova. Čestitaću svim učesnicima na njihovom nastupu, bez obzira na postignuti rezultat.
- § Poštovaću sudijske odluke i apelovati da mladi sportisti čine isto.
- § Nikada se neću podsmevati i neću dobacivati uvredljive komentare kada mladi sportista pogreši. Pozitivni komentari deluju motivišuće i ohrabrujuće.
- § Osudiću svako nasilno ponašanje, bez obzira da li dolazi od publike, trenera sudija ili igrača.
- § Pokazivaću poštovanje prema protivnicima – bez njih ne bi bilo ni utakmice.
- § Ohrabrivaću (podsticati) sportiste da poštuju pravila igre i sudijske odluke.
- § Biću pozitivan i motivišući navijač. Neću psovati, neću dobacivati, neću vikati i neću vređati igrače, trenere i sudije.
- § Poštovaću prava, dostojanstvo i ličnost svakog mladog sportiste bez obzira na njegov pol, sposobnosti, rasnu, versku i kulturnu pripadnost.

„KODEKS SPORTSKIH NOVINARA SRBIJE“
DODATAK „KODEKSU NOVINARA SRBIJE“

- § Sportski novinar ima pravo i moralnu obavezu da odbije objavljivanje informacija za koje veruje da su netačne, poluistinite (iskrivljene), zasnovane na pretpostavkama, nepotpune i potstaknute komercijalnim ili bilo kojim drugim interesom koji nije za opštu dobrobit sporta (tzv. „pokriveno reklamiranje“).
- § Sportski novinar treba da bude nepristrasan u izveštavanju. U situacijama kada je nemoguće doći do informacije ili mišljenja nekog od učesnika u sportskim događajima o kojima se izveštava, novinar mora o tome da obavesti javnost. Takođe, ako neko od učesnika događaja odbije da saraduje, to mora biti objavljeno.
- § Sportski novinar mora jasno u izveštaju da označi ukoliko je sportska organizacija ili vlasnik medija ili odgovorni urednik – interesno povezan sa bilo kojim pojedincem ili organizacijom o kojima se izveštava.
- § Sportski novinar je dužan da izveštava, a naročito u direktnim prenosima sportskih događaja, održi profesionalnu distancu i nepristrasnost, u skladu sa „Kodeksom novinara Srbije“.
- § Sportski novinar ne prima novac ili lične poklone i usluge, specijalne tretmane, privilegije od državnog organa ili privatnog preduzeća (tzv. Sponzora) ili bilo kog sportskog kolektiva.
- § Sportski novinar je dužan da dobro prouči i ovlada pravilima sporta i takmičenja sa kog izveštava i prenese ih javnosti, kao i da upozori na sve one koji slovo i duh tih pravila krše.
- § Sportski novinar ne sme imati udela u postupcima koji su smišljeni da na nefer način otežaju, ograniče ili onemoguće nasup sportiste ili rad sportskog funkcionera, kluba, Sportskog saveza ili nekog drugog pojedinca ili sportskog kolektiva. Ovo uključuje i izbor na rukovodeće pozicije u sportu koji se oslanja na ekonomske faktore, rasu, veroispovest, boju kože, starost, pol, fizički hendikep, državno ili nacionalno poreklo.
- § Sportski novinar, urednik sportske redakcije, rubrike ili programa ne sme da prihvati da mu niko van medijske kuće određuje uslove svog učešća u programu elektronskih medija ili na stranicama štampe.
- § Sportski novinar i urednici elektronskih medija moraju da se suprotstave učesnicima u živom programu koji se uvredljivo izražavaju, prikrivaju, iskrivljuju ili izmišljaju informacije kako bi stekli ličnu korist.

„KODEKS SPORTSKIH NOVINARA SRBIJE“
DODATAK „KODEKSU NOVINARA SRBIJE“

- § Sportski novinar i urednici elektronskih medija ne treba da emituju materijal koji može uznemiriti decu pre 22 časa. Ovo se posebno odnosi na scene nasilja sa i oko sportskih borilišta, kao i neprimereno izražavanje. Takođe, ne treba prenaplašavati pojedinačne incidente nesportskog ponašanja.
- § Sportski novinar je ogovoran ukoliko ignoriše ili potstiče ili opravdava nesportsko ponašanje.
- § Sportski novinar je dužan da poštuje, u svom radu, osnovna načela „Povelje mladih sportista“.
- § Pristup sportskih novinara dečijem i omladinskom sportu mora da bude u službi psihofizičkog razvoja dece, a ne obrnuto – da deca budu u službi sporta koji se organizuje i vodi po modelu odraslih.
- § Sportski novinar i urednici su dužni da obezbede medijsku pokrivenost takmičarskog i netakmičarskog sporta mladih, kao i podjednak prostor i vreme za sportiste oba pola.
- § Sportski novinari moraju da uvažavaju razliku koja postoji između sporta odraslih, profesionalnog sporta i sportskih programa namenjenih deci i mladima.
- § Sportski novinari u izveštajima o mladim sportistima treba da potenciraju fer plej i njihovo zalaganje, a ne pobeđu po svaku cenu.
- § Sportski novinari u izveštajima o mladim sportistima treba da se usmere na njihovu sposobnost, pre nego na nesposobnost i greške.
- § Sportski novinari treba da promovišu ogroman vaspitni potencijal sporta i njegov uticaj na psihofizičko zdravlje ljudi, formiranje pozitivnih crta karaktera i usvajanje pozitivnih društvenih vrednosti i moralnog ponašanja.

KARAKTER JE VAŽAN

- § Budimo iskreni. Moral nije za slabiće. Nije lako biti dobra osoba.
- § Nije lako biti iskren kad to moža da te košta, igrati fer igru kad ostali varaju i održati neugodna obećanja.
- § Nije lako držati se svojih ubeđenja
- § Nije lako kontrolisati snažne impulse, biti odgovoran za svoje stavove i dela, prihvatiti neprijatne zadatke ili sadašnjost žrtvovati zbog budućnosti.
- § Nije lako bez ljutnje podneti kritiku i iz nje nešto naučiti, prihvatiti savet i priznati grešku.
- § Nije lako osećati istinsko žaljenje i iskreno se izviniti, saosećajno prihvatiti izvinjenje i stvarno oprostiti.
- § Nije lako ne osećati se kao žrtva, odupreti se cinizmu i u svakoj situaciji postupiti najbolje.
- § Nije lako biti stalno ljubazan, prvo misliti na druge, velikodušno prosuđivati, dobronamerno sumnjati.
- § Nije lako biti zahvalan i bez očekivanja dati nagrade ili zahvalnosti.
- § Nije lako uspeti, a i dalje se truditi, učiti iz neuspeha, rizikovati ponovan neuspeh, početi iznova, dostojanstveno izgubiti ili se radovati uspehu drugih.
- § Nije lako izbeći pravdanja i racionalizacije, niti doleteti iskušenjima.
- § Ne, nije lako biti karakterna osoba. Zato što je to uzvišen čin i u vanredno dostignuće.

(Radio komentari Michael Josephsona. Iz: Moral u akciji, Josephsonov institut za moral, 2002.)